

El patriarca Pavle, cap de l'Església Ortodoxa sèrbia, participa en la cerimònia del 616 aniversari de la batalla de Kosovo, el juny de 2005, acompanyat del ministre d'Afers Estrangers serbi d'aleshores, Vuk Draskovic, i protegit pels soldats de la missió de l'ONU.

Sèrbia és un país profundament religiós. O ho sembla a primer cop d'ull. Les esglésies hi són plenes de gom a gom. Les festes religioses s'hi celebren en família amb gran solemnitat. Molta gent hi dejuna dos dies la setmana. S'hi inauguren noves esglésies cada any i la religió és l'assignatura optativa més popular a l'escola. Joves i vell porten una creu penjada al coll i les estampes de sants decoren bona part de les llars.

El 95% dels serbis es declaraven creients a l'últim cens confessional de 1992. Però els analistes matisen aquesta estadística. "Els ciutadans es referien a la pertinença a un col·lectiu, però no pas al fet de ser practicants en el sentit més profund de la paraula. La religió a Sèrbia és una part inseparable de la identitat", apunta la sociòloga Zorica Kuburic. "Anar a l'església per Nadal i celebrar tots els sants de la família no vol dir ser creient. És més aviat un ritual, conseqüència de quatre decennis de

L'església sèrbia, la gran defensora de Kosovo

La jerarquia ortodoxa sèrbia s'oposa frontalment a la independència de Kosovo, en un país on la veu de l'església té més influència sobre el poble que no pas els discursos dels líders polítics. En aquest sentit, la qüestió kosovar influirà també en les eleccions que es faran a Sèrbia aquest diumenge, 20 de gener.

prohibició de les pràctiques religioses", afegeix Kuburic.

La gran majoria de la població sèrbia escolta sempre amb molt respecte la

veu de l'església. Especialment, la del patriarca Pavle, el cap de la jerarquia ortodoxa. El seu paper és un dels més importants dins la vida pública del

país. Pavle ha sabut tornar a apropar l'església a les masses després de dècades de comunisme. El patriarca opina tant d'afers religiosos com dels grans temes d'estat. Els seus judicis no han estat mai gaire discutits ni per la classe política ni tampoc pel poble.

Ara per ara, la gran obsessió de la jerarquia eclesiàstica és la independència de Kosovo. "Els poderosos d'aquest món juguen a daus amb el nostre destí; fereixen els nostres sentiments i la nostra dignitat. Volen prendre a la nació sèrbia el seu bressol, la seva ànima i el seu cor, però aquests restaran per sempre a Kosovo", ha dit el patriarca Pavle a l'última epístola als fidels. Com ja havia fet abans, Pavle ha acabat la carta pastoral amb una pregària per la minoria sèrbia de Kosovo que és víctima d'"humiliació i discriminació pel sol fet de ser serbis i voler viure a casa seva".

Aliada de l'estat. Les desavinences entre estat i església a Sèrbia formen part del passat, quan el comunisme perseguia capellans i pràctiques religioses. Els portaveus de la jerarquia ortodoxa apunten que l'església "no influeix el govern, només la societat, com passa a tots els països civilitzats del món". És ben cert que els líders polítics administren el temps i la manera d'utilitzar l'església al servei dels interessos partidistes.

Amb tot, els caps eclesiàstics són molt més escoltats per la població que no pas els líders polítics. "Després de parlar el patriarca Pavle, la gent entén més bé les declaracions dels representants polítics i hi para més atenció", explica Jovan Janjic, periodista de *Nin*, el setmanari més prestigiós del país. En aquest sentit, el poeta popular Matija Beckovic ha escrit uns versos dedicats a Pavle: "Ningú no ha parlat mai tan fluix i s'ha sentit tan enllà. Ningú no ha dit tan poc i ha significat tant."

La popularitat de Pavle i la seva implicació amb Kosovo es van fer paleses ara fa poc més d'un any, durant el referèndum constitucional. La nova carta magna feia bandera de la integritat territorial de l'estat. La primera de les dues jornades electorals va tenir una participació escassa. La validesa de la consulta perillava. Aleshores, el

patriarca Pavle va aparèixer a totes les televisions nacionals. Anava a votar, tot i estar impedit per greus problemes de salut. Era la primera vegada que el cap de l'església es desplaçava a un col·legi electoral per a exercir el dret de vot. Al cap d'un moment, de cop i volta, els serbis van acudir en massa a les urnes i, al final, la nova constitució va ser aprovada.

Algunes forces polítiques acusen Pavle d'immiscir-se massa en els afers d'estat. També l'han denunciat per haver encobert moralment el règim totalitari de Slobodan Milosevic durant les guerres balcàniques dels 90. En aquest sentit, l'ex-vice-president Ceda Jovanovic assegura que el govern va incloure la religió a les escoles l'any 2001 per evitar una reacció irada de l'església després de l'extradició de Milosevic al Tribunal Penal Internacional de l'Haia. La jerarquia eclesiàstica ho nega amb rotunditat.

La importància de Kosovo. L'església ortodoxa, més que cap altra institució, considera Kosovo un espai capital per a la identitat nacional. Sèrbia va ser per primera vegada sobirana al segle XII. En aquella època es van construir centenars de temples ortodoxos a Kosovo. La religió posava els fonaments d'un estat eslaus fora de l'imperi Bizantí i lluny de la influència de Roma. A la mítica batalla de Kosovo Polje de 1389 hi hagué la desfeta de l'exèrcit serbi contra l'imperi Otomà. El cristianisme serbi sucumbia a l'islam. A partir d'aleshores, Kosovo s'ha convertit en un espai llegendari per a la nació i, sobretot, per a la religió sèrbia.

Als anys 90 del segle passat, l'església va veure amb bons ulls el discurs ultranacionalista de Milosevic, malgrat que era un líder de l'aparell comunista. La retòrica de Milosevic donava l'oportunitat a l'església de tornar a tenir un pes específic a Kosovo. De llavors ençà, els líders religiosos han defensat fermament la minoria sèrbia i el patrimoni ortodox a la regió. Durant la guerra de final dels 90, van viure el conflicte a la seva pell. Centenars de monestirs i símbols ortodoxos van ser atacats. Actualment l'església continua donant suport econòmic i moral als poc més de 100.000 serbis de Kosovo.

Sèrbia escull entre dos camins

Ser o no ser a Europa. Vet aquí la qüestió de les eleccions presidencials sèrbies de diumenge. El guanyador haurà d'afrontar la imminent declaració d'independència de Kosovo. Sèrbia hi podria reaccionar de dues maneres ben diferents, segons qui sigui el president. L'una és oblidar Kosovo i centrar-se en la integració a la Unió Europea. L'altra és tornar a la retòrica nacionalista dels 90 i quedar-se aïllat del món occidental.

Només dos candidats tenen possibilitats reals de guanyar. L'ultranacionalista Tomislav Nikolic és el favorit de totes les enquestes. Però a la segona volta l'actual president, l'europeista Boris Tadic, el podria arribar a derrotar. Tant Nikolic com Tadic són contraris a la independència de Kosovo, per bé que la resposta de l'un i de l'altre a la pèrdua d'aquest territori serà diametralment oposada. Una victòria de Nikolic voldria dir enfrontament amb la UE i els EUA. La reelecció de Tadic, en canvi, apropiaria el país a la comunitat europea.

Nikolic encapçala el Partit Radical de Sèrbia, antic aliat del règim de Slobodan Milosevic. El president de la formació, Vojislav Seselj, és detingut pel Tribunal Penal Internacional per a l'ex-Iugoslàvia, acusat de crims contra la humanitat durant les guerres balcàniques dels 90. Nikolic ja ha anunciat que no vol extradir els dos criminals de guerra més cercats

A més, manté habitats una dotzena de monestirs, que, amb tot, han de menester la custòdia de les forces de l'OTAN.

De fet, el pla de ruta de l'ONU cap a la independència (elaborat per l'ex-president finlandès Martti Ahtisaari) insisteix a protegir el patrimoni ortodox com un dels puntals per a la convivència entre albanesos i serbis en un Kosovo sobirà.

L'ultranacionalista Tomislav Nikolic, durant un acte electoral del Partit Radical Serbi, a Belgrad, ara fa un any.

als Balcans: el general serbi Ratko Mladic i el cap del serbis de Bòsnia, Radovan Karadzic. A més, el Partit Radical suspendria les relacions diplomàtiques i comercials amb tots aquells estats que reconeguessin la declaració unilateral d'independència de Kosovo. Dit d'una altra manera, Rússia quedaria com l'únic gran aliat de Sèrbia per al futur.

La proposta de l'actual president és ben diferent. "Kosovo i Europa", diu un dels seus eslògans electorals. Tadic continuarà oposant-se a la segregació de Kosovo i, fins i tot, podria prendre

mesures per concretar la negativa de Belgrad a cedir una part del seu territori. Amb tot, el seu partit no abandonarà mai el camí cap a la integració euroatlàntica. En aquest sentit, Brussel·les ja li ha ofert una acceleració del procés d'adhesió a la Unió en canvi que Sèrbia suavitzés la posició sobre Kosovo.

Fet i fet, la gran il·lusió de la majoria de serbis és entrar a la UE, però no voldrien de cap manera perdre la sobirania sobre Kosovo. L'analista Djordje Vukadinovic ho explica d'aquesta manera: "La societat sèrbia, en conjunt, s'assembla més a Nikolic, però no hi

ha cap mena de dubte que, per poc que pogués, desitjaria ser com Tadic."

La cursa electoral entre Nikolic i Tadic es preveu ajustada fins a l'últim moment i es podria decidir a la segona volta del 3 de febrer. La victòria de l'un o de l'altre marcarà el destí de Sèrbia la dècada següent. Sigui qui sigui el guanyador, el poble no en restarà satisfet del tot. La integració a Europa significarà, en certa manera, sucumbir a la pèrdua de Kosovo, aquest territori tan estimat. L'opció més radical tornaria a posar en perill l'estabilitat de la regió.

Criminals de guerra. L'església sèrbia ha estat acusada unes quantes vegades de protegir Radovan Karadzic, l'antic líder dels serbis de Bòsnia i un dels criminals de guerra més cercats als Balcans. Karadzic està imputat pel Tribunal Penal Internacional per a l'ex-Iugoslàvia (TPII) per crims contra la humanitat i, en concret, per la matança de milers de musulmans a Srebrenica el 1995.

L'ex-fiscal en cap del Tribunal Internacional, Carla Del Ponte, ha responsabilitzat el clergat més nacionalista d'encobrir el fugitiu Karadzic. El 2002 se sospitava que s'amagava a l'església ortodoxa de Celebici, a Bòsnia. Un any després, Del Ponte va dir que el fugitiu s'amagava al monestir ortodox d'Ostrog, a Montenegro. Tanmateix, cap d'aquestes informacions no s'ha pogut mai ar-

ribar a confirmar. L'església, mentrestant, ha aconseguit d'augmentar d'any en any l'ascendència sobre el poble serbi.

Passi què passi els mesos vinents, no hi ha dubte que l'església continuarà essent un dels actors principals dins la societat sèrbia.

*Pau Bori
Belgrad (Sèrbia)*